

Інформація і право, № 3(12)/2014. С. 102-113.

4. Доктрина інформаційної безпеки України : затв. Указом Президента України від 25 лютого 2017 року. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/47/2017#Text>.
5. Їжа М. М. Інформаційна політика України та її вплив на формування іміджу країни. *Науковий журнал «Політикус»*. 2015. Вип. 1. С. 68-71.
6. Кашпрук Н. Міжнародна інформаційна безпека як актуальна проблема сучасності. Науковий блог. Національний університет «Острозька академія». URL : <https://naub.oa.edu.ua/2010/mizhnarodna-informatsijna-bezpeka-yak-aktualna-problema-suchasnosti/#:~:text=>.
7. Кіселевич-Чорнойван О. М. Міжнародне інформаційне право: навч. посібник. Київ : ДП «Вид. дім «Персонал», 2011. 160 с.
8. Костицький В. В. Протидія антиукраїнській інформаційній війні у контексті європейської безпеки: політико-правові аспекти. *Актуальні проблеми державотворення, правотворення та правозастосування: Матер. наук. семінару (м. Дніпро, 8 груд. 2017 р.)*. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. С. 23-27.
9. Кужельний М. Зовнішня інформаційна політика як інструмент захисту національної безпеки: український досвід. *Історико-політичні проблеми сучасного світу*. 2016. № 33-34. С. 238-248.
10. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики : Закон України від 01.07.2010. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2010, № 40, ст. 527.
11. Про затвердження Положення про Міністерство закордонних справ України : постанова Кабінету Міністрів України від 30.03.2016. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/281-2016-%D0%BF#Text>.
12. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1992, № 48, ст.650.
13. Про Кабінет Міністрів України : Закон України від 27.02.2014. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2014, № 13, ст.222.
14. Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення : Закон України від 23.09.1997. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1997, № 48, ст. 296.
15. Про систему іномовлення України : Закон України від 08.12.2015. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2016, № 4, ст.37.
16. Про телебачення і радіомовлення : Закон України від 21.12.1993. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1994, № 10, ст. 43.
17. Співак К., Саврук М. Інформаційна політика протидії Російської пропаганди в Україні. *Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини*. 2019. Вип. 46. С. 189–198.
18. Стратегія національної безпеки України : затв. Указом Президента України від 26 травня 2015 року. URL : <https://www.president.gov.ua/documents/2872015-19070/>.
19. Стратегія національної безпеки України «Безпека людини – безпека країни» : : затв. Указом Президента України від 14 вересня 2020 року. URL : <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>.
20. Таволжанський О. В. Інформаційна безпека України: стан правового забезпечення в контексті глобалізаційних процесів. *Журнал східноєвропейського права*. 2018. № 57. С. 158-164.

Ігор Сердюк,
доцент кафедри теорії
та історії держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

МЕТОДОЛОГІЧНА КОРЕКТНІСТЬ КЛАСИФІКАЦІЇ ПОНЯТТЯ «ІНТЕРПРЕТАЦІЙНО-ПРАВОВИЙ АКТ» ЗА КРИТЕРІЄМ ЮРИДИЧНОЇ СИЛИ

Нагальна потреба пізнання акта тлумачення норм права як самостійного явища правової дійсності в усій багатоманітності його проявів актуалізує проблему розробки науково обґрунтованих підходів до класифікації однойменної загальнотеоретичної категорії.

При підготовці тез цієї доповіді автор поставив за мету визначити методологічну коректність підходу до класифікації поняття інтерпретаційно-правовий акт, в основу якого покладено таку властивість правового акта, як його юридична сила.

В науковій літературі наголошується на потенційній можливості диференціації всіх інтерпретаційних актів у залежності від їх юридичної сили. Як приклад, В. Карташов відзначає, що в системі арбітражних судів найбільшу юридичну силу мають постанови Плену-

му Вищого Арбітражного Суду [2, с. 407]. Питання обґрунтованості цього підходу до поділу поняття акт тлумачення норм права, на нашу думку, може бути вирішене на основі попереднього з'ясування такої властивості правового акта, як його юридична сила. Цю властивість традиційно розглядають як притаманну нормативно-правовим актам і пов'язують із місцем, яке займає суб'єкт правотворчості в ієрархічній системі державних органів. На підтвердження цієї тези наведемо таке судження П. Рабіновича: «юридична сила – це специфічна властивість нормативно-правових актів, яка розкриває їх співвідношення і залежність за формальною обов'язковістю та визначається місцем правотворчого органу в механізмі держави» [4, с. 407].

Аналіз вищенаведеного теоретичного положення дозволяє зробити припущення про джерело походження юридичної сили правового акта, яким є правотворчий орган. Оскільки вказані суб'єкти не завжди наділені правом здійснювати автентичне офіційне тлумачення правових норм, очевидним є той факт, що лише частина інтерпретаційно-правових актів ухвалюється ними. Більше того, правоінтерпретаційні повноваження колегіального представницького органу державної влади, який посідає вищий щабель в ієрархії державних органів України, обмежені офіційним тлумаченням ухвалених постанов. Тому інтерпретаційно-правові акти Парламенту, в яких роз'яснюється зміст приписів вищезгаданого підзаконного акта, априорі не можуть мати вищої юридичної сили у порівнянні навіть із рішеннями місцевого суду, який уповноважений здійснювати казуальне офіційне тлумачення законів, що ним застосовуються.

Схожим із попереднім з огляду на обрану підставу для класифікації інтерпретаційно-правових актів – ступінь їх обов'язковості, вважаємо підхід до поділу однойменного поняття, запропонований Г. Христовою. Аргументом на підтвердження цієї тези може слугувати дещо відмінний від наведеного вище погляд на юридичну силу, як властивість правового акта. Зокрема, С. Алексєєв дію нормативного юридичного акта визначає як реальне функціонування виражених в акті юридичних норм, фактичний прояв юридичної енергії. Таке реальне функціонування юридичних норм, на думку вченого, охоплюється поняттям юридичної сили (правової обов'язковості) [1, с. 237].

Своєрідним доповненням вищенаведеного теоретичного доказу може слугувати формально-юридичний аргумент – конституційно-правова норма, закріплена у ст. 151-2 Конституції України, Нею, зокрема, передбачено, що рішення та висновки, ухвалені Конституційним Судом України, є обов'язковими, остаточними і не можуть бути оскаржені [3]. Аналіз цієї норми Основного Закону свідчить про те, що суб'єкт законотворчості не робить жодних застережень із приводу тих рішень Конституційного Суду України, які ухвалені ним у результаті здійснення функцій конституційного контролю (такі правові акти мають самостійне значення в механізмі правового регулювання) та офіційного тлумачення Конституції України (ці правові акти діють лише в єдності з нормами Основного Закону держави).

У плані характеристики запропонованого Г. Христовою підходу, зауважимо, що дослідниця розмежовує акти тлумачення норм права на обов'язкові та переконливі (рекомендаційні). До обов'язкових відносить рішення Конституційного Суду України щодо тлумачення Основного Закону Української держави, а до рекомендаційних – роз'яснення вищих спеціалізованих судів, а також загальні коментарі (загальні рекомендації), що ухвалюються моніторинговими органами ООН (Комітетом з прав людини, Комітетом проти катувань, Комітетом з ліквідації расової дискримінації й ін.) та пояснювальні доповіді (англ. Explanatory reports), зокрема пояснювальні доповіді до конвенцій Ради Європи з різних питань прав людини або протоколів до них, що схвалюються Комітетом Міністрів Ради Європи. Такі документи, стверджує правник, є актами «авторитетного» тлумачення (англ. authoritative interpretation) положень міжнародно-правових договорів. Вони мають офіційний характер, відтворюють компетентну позицію міжнародної установи, юрисдикція якої визнана державами учасницями, у тому числі й Україною, та мають ураховуватись державою при виконанні зобов'язань щодо прав людини, гарантованих відповідним міжнародним актом [5, с. 197].

Повертаючись до питання іманентності правовому акту юридичної сили (їх обов'язковості), необхідно виходити з того, чи визначає вона його конкретне існування. Зважаючи на таку рису акта офіційного тлумачення норм права, як відсутність самостійного значення в механізмі правового регулювання суспільних відносин, що означає можливість його дії лише в єдності з тим нормативно-правовим актом, норми якого тлумачаться, відповідь на це питання матиме форму заперечення. Тож видова диференціація досліджуваного

поняття має здійснюватися з урахуванням юридичної сили саме нормативно-правового акта. Однак, це зовсім не означає нівелювання того місця, що його посідає інтерпретатор в ієрархічній системі державних органів. Підтвердженням цьому можуть слугувати правороз'яснювальні акти Верховного Суду, що мають пріоритет у порівнянні з інтерпретаційно-правовими актами апеляційних і місцевих судів. Звісно ж, що ми виходимо з єдності дії таких актів судів загальної юрисдикції з нормативно-правовими актами. Без неї видова диференціація інтерпретаційно-правових актів за критерієм юридичної сили (ступеня їх обов'язковості) є методологічно некоректною та логічно хибною.

1. Алексеев С.С. Общая теория права : в 2 т. Москва: Юрид. лит. 1982. Т. 2. 360 с.

2. Карташов В. Н. Теория правовой системы общества : учебное пособие : в 2 т. Ярославль : ЯрГУ, 2005. Т. 1. 547 с.

3. Конституція України (офіційний текст). Чинне законодавство зі змінами та доповненнями станом на 30 вересня 2016 року. Київ. 2016. 74 с.

4. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави : навч. посіб. 5-те вид., зі змінами. Київ : Атака, 2001. 176 с.

5. Велика українська юридична енциклопедія у 20 т. / редкол.: О. В. Петришин та ін. Харків : Право, 2017. Т. 3 : Загальна теорія права. 952 с.

Лілія Сердюк
доцент кафедри теорії
та історії держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

НЕОБХІДНІСТЬ КОНСТИТУЦІЙНОГО ЗАКРІПЛЕННЯ НАЙВАЖЛИВІШИХ СКЛАДОВИХ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ – ВИМОГА ЧАСУ

При підготовці цієї доповіді автор поставив за мету обґрунтувати тезу про необхідність закріплення в Основному Законі Української держави всіх найважливіших складових національної безпеки, що слугуватиме адекватною реакцією суспільства і держави на сучасні виклики.

Під національною безпекою у вітчизняній політико-правовій доктрині розуміють стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства та держави від внутрішніх і зовнішніх загроз [2, с. 210]. Саме такий стан є необхідною умовою нормального функціонування особи, суспільства і держави.

Головними суб'єктами національної безпеки визнаються: громадянин – його права і свободи; суспільство – його духовні та матеріальні цінності; держава – її конституційний лад, суверенітет, територіальна цілісність і недоторканність кордонів [2, с. 210].

Що ж до складових національної безпеки, то до них, передусім, відносять оборону України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності кордонів, а також економічну, інформаційну й екологічну безпеку. Вказаний умовивід ґрунтується на аналізі норм Розділу I «Загальні засади» Конституції України.

Так зокрема, ст. 16 містить імперативний припис, за яким забезпечення екологічної безпеки та підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи – катастрофи планетарного масштабу, збереження генофонду Українського народу є обов'язком держави [1].

Ч. 1 ст. 17 Основного Закону нашої держави захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки визначає як найважливіші функції держави, справу всього Українського народу [1].

Ч. 2 цієї ж статті аналізованого законодавчого акта юридичний обов'язок оборони України, захисту її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності покладає на Збройні Сили України [1].

І нарешті, ч. 3 ст. 17 Конституції України здійснення таких важливих функцій, як забезпечення державної безпеки і захист державного кордону покладає на відповідні військові формування та правоохоронні органи [1].